

OPETUSSUUNNITELMA 1.8.2018

Taiteen perusopetuksen musiikin laaja oppimäärä

Laadittu Opetushallituksen päättämien taiteen perusopetuksen laajan oppimäärän opetussuunnitelman perusteiden 2017 mukaan (OPH Määräykset ja ohjeet 2017:12a).

Hyväksytty Pirkanmaan musiikkiopiston johtokunnassa 18.6.2018
ja vahvistettu Tampereen NMKY:n hallituksessa 22.8.2018

PIRKANMAAN MUSIIKKIOPISTON OPETUSSUUNNITELMA 1.8.2018

Taiteen perusopetuksen musiikin laaja oppimäärä

Sisällysluettelo

1. TOIMINTA-AJATUS	2
2. OPETUKSEN YLEISET TAVOITTEET	2
3. ARVOT	2
Oppijälähtöisyys	2
Muisoinnin ilo ja pitkäjänteisyys	3
Yhdessä oppiminen	3
Inhimillisyys ja suvaitsevaisuus.....	3
Kestävä kehitys	3
4. TOIMINTAKULTTUURI.....	3
5. TYÖTAVAT.....	4
6. OPPIMISYMPÄRISTÖT.....	5
7. OPPIMISKÄSITYS.....	5
8. OPPILAAKSI OTTAMISEN PERIAATTEET	5
9. OPETUKSEN RAKENNE JA LAAJUUS.....	6
9.1 VARHAISIÄN MUSIIKKIKASVATUS.....	6
9.2 PERUSOPINNOT Tavoitteet, sisällöt ja laskennalliset laajuudet.....	7
Kaikille opintokokonaisuuksille yhteiset tavoitteet ja sisällöt.....	7
Alkuopinnot.....	8
Perusopinnot 1	8
Perusopinnot 2	8
Perusopinnot 3	9
Perusopinnot 4	9
Perusopinnot 5	9
9.3 SYVENTÄVÄT OPINNOT Tavoitteet, sisällöt ja laskennallinen laajuus.....	10
Opetussuunnitelman perusteiden mukaiset syventävien opintojen tavoitteet	10
Suuntautumisvaihtoehdot	11
Lopputyö.....	12
10. OPPIMÄÄRÄN YKSILÖLLISTÄMINEN	12
11. OPPIMISEN ARVIOINTI	12
Todistukset	13
12. ARVIOINNIN KOHTEET JA KRITTEERIT.....	13
13. YHTEISTYÖ HUOLTAJIEN JA MUIDEN TAHOJEN KANSSA.....	14
14. LIITEOSIO	14

1. TOIMINTA-AJATUS

Pirkanmaan musiikkiopisto on Tampereen NMKY ry:n (YMCA Tampere) ylläpitämä alueellinen musiikkioppilaitos, joka antaa musiikin taiteen perusopetuksen laajan oppimäärän mukaista opetusta ensisijaisesti lapsille ja nuorille. Tarjoamme seutukunnan väestölle mahdollisuuden elinikäisen musiikkiharrastuksen aloittamiseen ja syventämiseen.

Opetuksemme on laadukasta, monipuolista ja elämyksellistä. Pirkanmaan musiikkiopistossa oppilas on keskiössä. Musiikin harrastaminen rikastuttaa arkea ja luo edellytyksiä kokonaisvaltaiseen taiteista nauttimiseen. Annamme myös valmiuksia hakeutua musiikin ammattiopintoihin. Tuemme oppilaan luovuuden ja kykyjen kehittämistä sekä autamme jokaista luomaan omannäköisen, elinikäisen ja positiivisen musiikkisuhteen.

2. OPETUKSEN YLEISET TAVOITTEET

Pirkanmaan musiikkiopisto tarjoaa mahdollisuuden opiskella musiikkia pitkäjänteisesti ja päämäärätietoisesti. Tavoitteenamme on luoda oppilaillemme edellytyksiä musiikin ja taiteen elinikäiseen harrastamiseen ja kehittää musiikin osaamista monipuolisesti ottaen huomioon oppilaan vahvuudet ja potentiaali. Musiikkialan ammattiin aikoville annamme valmiuksia hakeutua ammatilliseen tai korkea-asteen koulutukseen.

Jokaisen omalle luovuudelle ja persoonalliselle ilmaisulle annetaan tilaa, mikä vaikuttaa myönteisesti opiskelumotivaatioon. Opiskeluiden edetessä oppilasta ohjataan ottamaan yhä enemmän vastuuta omasta oppimisestaan. Hän asettaa harrastukselleen omia tavoitteita ja kehittää juuri itseään kiinnostavia musisoinnin taitoja ja osa-alueita. Henkilökohtaisen työskentelyn lisäksi painotamme vuorovaikutusta ja yhteistyötä toisten oppilaiden kanssa.

Tavoitteenamme on tukea oppilaan kasvua ja terveen itsetunnon kehittymistä niin, että jokainen voisi astua yleisön eteen rohkeasti omana itsenään pelkäämättä virheiden tekemistä. Musiikki ei ole suorittamista, vaan jakamista.

Musiikkiopistomme opetus perustuu moniarvoiselle ja uudistuvalla kulttuuriperinnölle. Opintojen aikana oppilas tutustuu myös muihin taiteen aloihin ja oppii näkemään taiteiden arvon sekä omassa elämässään että laajemmin koko yhteiskunnassamme. Tavoitteenamme on, että oppilas saa harrastuksestaan sellaisia omakohtaisia elämyksiä, jotka ovat ilona ja voimavarana hänen elämässään vielä musiikkiopistossa opiskelun jälkeenkin.

3. ARVOT

Oppijalähtöisyys

Oppijalähtöisyys opetuksessamme tarkoittaa, että pyrimme ajattelemaan oppilaan parasta mahdollisimman laaja-alaisesti. Kaikissa tilanteissa ei toteuteta vain oppilaan toiveita, vaan pyritään näkemään myös, mikä on oppilaan kannalta paras ratkaisu pitkällä aikavälillä.

Kohtelemme oppilasta aina yksilönä eikä vain ryhmän osana tai musiikkiopiston järjestelmän toteuttajana. Musiikkiopisto on oppilasta eikä oppilas musiikkiopistoa varten. Oppilaille pyritään järjestämään mahdollisimman tasa-arvoiset mahdollisuudet musiikkiopiston toimintojen ja opetustarjonnan hyödyntämiseen.

Musisoinnin ilo ja pitkäjänteisyys

Syvin ilo ja rakkaus musiikkiin syntyy, kun oppilas oppii nauttimaan ponnistelujensa ja pitkäjänteisen harjoittelunsa tuloksista. Yksilöiden välillä voi olla oppimisessa suuriakin eroja, mutta kaikki saavat kokea musisoinnin iloa. Iloisia musikantteja syntyy, kun oppilaat saavat musisoida monenlaisissa tilanteissa. Ahkera harjoittelu johtaa osaamiseen. Opiskelun kulmakivet ovat oppilas itse, musiikki ja musiikkiopisto henkilökuntineen. Pitkäjänteisyyteen kasvattamisessa on myös huoltajien rooli keskeinen.

Yhdessä oppiminen

Instrumenttiopetus pohjautuu mestari–kisälli-perinteeseen, jolla on musiikkikoulutuksessa tulevaisuudessakin keskeinen rooli. Laadukkaalla yksilöopetuksella taataan muusikon taitojen välittyminen sukupolvelta toiselle ja musiikkielämän tulevaisuus. Musisointi on kuitenkin mitä suurimmassa määrin myös yhteisöllistä toimintaa. Emme musisoi vain itsellemme, vaan myös toisille ja toisten kanssa. Musiikkia opitaan usein luontevimmin yhdessä toisten oppijoiden kanssa. Yhdessä oppiminen on hauskaa ja sen kautta voi saada hyviä ystäviä koko elämän ajaksi. Pyrimme luovasti kehittämään uusia yhdessäoppimisen muotoja perinteisen yksilöopetuksen rinnalle.

Inhimillisuus ja suvaitsevaisuus

Pirkanmaan musiikkiopiston opetuksen lähtökohtana on ihmiskäsitys, jonka mukaan jokainen ihminen on arvokas omana itsenään. Kunnioitamme jokaisen ainutlaatuisuutta ja kulttuurillista taustaa. Vuorovaikutus musiikkiopiston henkilökunnan, oppilaiden sekä heidän huoltajiensa kesken luo välittömän ilmapiirin ja se on tärkeä tekijä kannustavan ja turvallisen oppimisympäristön rakentumisessa.

Kestävä kehitys

Vaikka elämmekin tässä ja nyt, tekomme ja ratkaisumme vaikuttavat siihen, millaisen maailman jätämme jälkipolvillemme. Musiikkiopistolla on tärkeä rooli myös kestävän kehityksen elämäntapaan kasvattamisessa. Pyrimme siihen, että oppilaat, henkilöstö, huoltajat ja musiikkiopiston sidosryhmät ymmärtävät musiikin itsessään olevan tärkeä, ihmisyyttä palveleva arvo. Siksi laadukkaalla musiikin opetuksella luodaan pohjaa sosiaalisesti ja kulttuurillisesti kestäväälle tulevaisuudelle.

4. TOIMINTAKULTTUURI

Toimintakulttuurin kehittäminen on jatkuva prosessi. Lähtökohtana on helppo ja avoin vuorovaikutus, jolla pyritään saamaan aikaan aito yhteisöllinen ilmapiiri.

Työyhteisössämme on erilaisia ihmisiä. Henkilöstöä kannustetaan erilaisten näkemysten esille tuomiseen ja asioiden yhdessä kehittämiseen. Opettajilla on vapaus omiin pedagogisiin ratkaisuihin. Kun opettajat keskustelevat näkemyksistään ja tutustuvat toistensa työtapoihin, toimii musiikkiopisto työyhteisönä oppivan organisaation tavoin. Tällöin koko henkilöstö toteuttaa työssään elinikäisen oppimisen periaatetta. Vireä ja toimintojaan jatkuvasti kehittävä musiikkiopisto antaa henkilöstölleen mahdollisuuden kehittyä työssään ja oppia uutta. On tärkeää oivaltaa,

että oppiminen on työtä ja työ on oppimista. Onnistumisten ja epäonnistumisten kautta opitaan ja se edesauttaa toiminnan kehittymistä.

Toiminnan järjestämisessä pyritään hyödyntämään jokaisen vahvuusalueita. Henkilöstön työhyvinvointi on tärkeää ja se heijastuu myös oppilaisiin ja heidän perheisiinsä oppilaitoksen arjessa. Henkilöstö voi itsenäisesti toteuttaa työssään omia toimintatapojaan yhteisesti sovittujen käytäntöjen ja annettujen resurssien puitteissa.

Johtamisen kulmakiviä ovat luottamus, avoimuus ja asiantuntijuuden kunnioitus. Rakentava vuorovaikutus henkilöstön kanssa on erityisen tärkeää muutostilanteissa.

Toiminnassa otetaan huomioon säädökset tekijänoikeuksista, sananvapaudesta ja yksityisyyden suojasta.

Avain Pirkanmaan musiikkiopiston menestyksekkäälle toiminnalle on sen jatkuva kehittäminen. Arvioimme säännöllisesti päivittäistä toimintaamme, sen toteutusta ja toimintakulttuuriamme kokonaisuudessaan. Havaittuihin epäkohtiin puutummme mahdollisimman nopeasti. Myös opetussuunnitelmamme elää ja muuttuu tarvittaessa säännöllisen arvioinnin pohjalta.

Avoin vuorovaikutus sekä palautteen saaminen oppilailta, heidän perheiltään ja opiston henkilökunnalta on toimintamme kehittämisessä keskeistä. Käytämme ajanmukaisia opetusvälineitä ja -tapoja sekä seuraamme alan pedagogista ja musiikillista kehitystä. Kaikki tämä yhdessä perinteen tuntemisen ja vaalimisen kanssa tekee Pirkanmaan musiikkiopistosta jatkuvasti kehittyvän oppimisympäristön, jossa opiskellaan musiikkia monipuolisesti ja hyvässä hengessä.

5. TYÖTAVAT

Opinnoissa painottuu oppilaan henkilökohtainen ohjaus. Oppilaalle tarjotaan myös mahdollisuus monimuotoiseen yhteistoiminnalliseen musiikin tekemiseen ja opiskeluun. Erilaisilla tavoitteisiin perustuvilla ja oppilaan oppimista edistävillä työtavoilla vahvistetaan oppilaan motivaatiota ja itseohjautuvuutta. Oppilaita ohjataan työskentelyn suunnitteluun ja arviointiin.

Työtapojen periaatteena on oppijälähtöisyys eli ajatellaan kokonaisvaltaisesti oppilaiden parasta ja tuetaan kunkin omaa potentiaalia. Oppilas kokee olevansa osallinen musiikkiopiston toimintaan kaikissa tilanteissa yhdessä toisten kanssa. Uudet näkemykset siitä, kuinka ihminen oppii sekä uuden teknologian esiinmarssi ovat luoneet uusia pedagogisia suuntauksia, metodeita ja lähestymistapoja. Oppilaat ovat osaavia ja motivoituneita esimerkiksi tietotekniikan käytössä, joten hyödynnämme opetuksessamme sen tarjoamia uusia mahdollisuuksia. Toimintaa uudistaessamme säilytämme kuitenkin hyviksi koetut traditiot ja menettelytavat.

Opintojen aikana ohjaamme oppilaitamme esiintymään monenlaisissa tilanteissa: oppilaskonserttien lisäksi myös esimerkiksi kouluissa, päiväkodeissa, perhejuhlissa ja erilaisissa tapahtumissa.

6. OPPIMISYMPÄRISTÖT

Oppimisympäristö on laaja kokonaisuus. Se käsittää kaikki tilat ja tilanteet, joissa oppilas on musiikin kanssa tekemisissä. Tällaisia ovat esimerkiksi musiikkiopisto, koti, konsertti- ja esiintymistilanteet, kirjastot sekä internet ja taiteidenväliset hankkeet.

Fyysisen oppimisympäristön muodostavat musiikkiopiston tilat ja työskentelyvälineet. Pirkanmaan musiikkiopiston opetustilat sijaitsevat usean kunnan alueella monissa eri tiloissa, lähinnä kouluissa, joiden varustelu poikkeaa toisistaan.

Pyrimme kehittämään ja parantamaan oppimisympäristöjä mahdollisimman inspiroiviksi ja kannustaviksi sekä fyysisesti, sosiaalisesti ja psyykkisesti turvallisiksi. Kehitystyötä tehdään yhdessä toiminta-alueen kuntien ja taiteen perusopetuksen muiden toimijoiden kanssa.

7. OPPIMISKÄSITYS

Musiikin oppimisen tulee olla oppilaalle itselleen merkityksellistä. Silloin opiskelu on motivoivaa ja edistyminen luontevaa. Kun oppilas kokee musiikin oppimisen omakseen, hänelle muodostuu hyvin kiinteä ja moniulotteinen suhde musiikkiin.

Musiikin opiskelussa tärkeintä on, että musiikista tulee oppilaalle henkisen kasvun tuki ja koko elämän mittainen harrastus, josta voi ammentaa voimavaroja. Musiikkiopiston toiminnan ydin on opettajan ja oppilaan yhteisessä työskentelyssä. Opettajan tehtävänä on vahvistaa oppilaan kiinnostusta ja motivaatiota musiikin opiskeluun sekä kannustaa oppilasta asettamaan itselleen tavoitteita. Opettaja–oppilas-suhteen rinnalla yhtä tärkeää on oppiminen yhdessä toisten oppilaiden kanssa. Oivallukset ja inspiraatio – ja siten edellytykset syvenevälle musiikkisuhteelle – syntyvät usein oppilaiden yhteisissä tilanteissa.

Myönteiset tunnekokemukset, oppimisen ilo ja uutta luova toiminta edistävät oppimista ja innostavat kehittämään omaa osaamista. Oppiminen ei kuitenkaan etene suoraviivaisesti, vaan siihen kuuluvat luonnollisena osana myös erehtymiset ja epäonnistumiset.

Oppilaita ohjataan ymmärtämään kokemuksiaan, tiedostamaan omat tapansa oppia ja käyttämään tätä tietoa oman oppimisensa kehittämiseen. Taitojen kehittymisen kannalta harjoitteleminen ja siihen oppiminen ovat olennaisia. Monipuolisen, myönteisen ja realistisen palautteen antaminen ja saaminen ovat keskeinen osa oppimista edistävää vuorovaikutusta. Oppimisprosessin aikana saatava rohkaiseva ja kannustava ohjaus ja palaute vahvistavat oppilaan luottamusta omiin mahdollisuuksiinsa.

8. OPPILAAXI OTTAMISEN PERIAATTEET

Pirkanmaan musiikkiopiston oppilaat valitaan vuosittain järjestettävän oppilasvalinnan kautta. Oppilasvalintaperusteista päätetään lukuvuosittain. Oppilaaksi voidaan ottaa myös arvioitavissa olevien aikaisempien musiikkiopintojen tai harrastuksen antamien valmiuksien perusteella. Oppilaiksi valitaan pääsääntöisesti lapsia ja nuoria, mutta myös aikuiset voivat saada oppilaspaikan musiikkiopistosta.

Lähes kaikki ovat riittävän musikaalisia aloittamaan soittoharrastuksen. Musikaalisuus kehittyy edelleen musiikkiopisto-opintojen, säännöllisen harjoittelun ja musiikkiharrastuksesta innostumisen myötä. Oppilasvalintojen päämääränä on valita oppilaksi musiikin harrastamisesta innostuneita oppilaita. Oppilasvalintojen avulla pyritään myös löytämään jokaiselle oppilaalle sopivin soitin. Oppilaan on helpompi motivoitua soittoharrastuksesta, kun hän opiskelee itselleen sopivaa soitinta.

9. OPETUKSEN RAKENNE JA LAAJUUS

Musiikin laaja oppimäärä muodostuu **perusopinnoista** ja **syventävistä opinnoista**. Opintoihin kuuluvat instrumenttiopinnot, hahmotusaineiden opinnot ja yhteissoitto. Opintojen laskennallinen laajuus on yhteensä 1300 tuntia, joista perusopintojen laajuus on 800 tuntia ja syventävien 500 tuntia. Laskennallisen laajuuden tunti on 45 minuuttia. Opintoja voi edeltää osallistuminen musiikin varhaisiän opetukseen.

Perusopinnot jakautuvat kuuteen tasolta toiselle etenevään opintokokonaisuuteen. Ensimmäisestä tasosta käytetään nimitystä alkuopinnot. Alkuopintojen jälkeen perusopinnot jakaantuvat viiteen tasoon, jotka on numeroitu 1–5. Opintojen edetessä oppilas harjaantuu oppimaan laajempia kokonaisuuksia, joiden omaksuminen vaatii tavoitteellisempaa ja pitkäjänteisempää harjoittelua. Tämän vuoksi tasoa kohden varattu laskennallinen tuntimäärä kasvaa opintojen edetessä. Kun oppilas on taidonnäytteissä osoittanut hallitsevansa tason 5 sisällöt, hän on suorittanut perusopinnot.

Syventävät opinnot kestävät keskimäärin 2–3 vuotta ja niiden laskennallinen laajuus on 500 tuntia. Syventävissä opinnoissa oppilas valitsee itselleen soveltuvimman suuntautumisvaihtoehdon yhdessä opettajansa kanssa. Olennaista ovat opinnot, jotka johtavat omannäköiseen soivaan lopputyöhön. Opintoihin kuuluu suuntautumisvaihtoehdon mukaan valikoituja instrumenttiopintoja, hahmotusaineiden opintoja ja yhteissoittoa sekä valinnaisia opintoja. Oppilas voi koota opintonsa opiston koko opetustarjonnasta.

Suorittaakseen musiikin laajan oppimäärän oppilaan ei tarvitse käyttää koko laskennallista tuntimäärää. Jos oppilas on suorittanut perusopinnot jo hyvin varhaisessa vaiheessa, hänen oppimääräänsä voidaan yksilöllistää siirryttäessä syventäviin opintoihin. Oppilas voi tällöin tehdä syventäviä opintojaan keskimääräistä pidempään ja laajemmin.

9.1 VARHAISIÄN MUSIIKKIKASVATUS

Varhaisiän musiikkikasvatuksen tavoitteena on herättää kiinnostus musiikkiin ja edistää lapsen musiikillista kehittymistä. Toiminnalla tuetaan lapsen kokonaispersoonallisuuden tasapainoista kasvua ja luontaista musikaalisuutta hyväksyvässä ja positiivisessa ilmapiirissä. Toiminnan keskeisimmät periaatteet ovat musiikin kokonaisvaltainen kokeminen, opetuksen elämyksellisyys ja vuorovaikutus toisten kanssa.

Toimintatapoina ovat laulaminen, loruilu ja äänenkäyttö, soittaminen, musiikkiliikunta, tanssi ja leikit, kuunteleminen, taideintegraatio sekä rytmiiikka.

Varhaisiän musiikkikasvatukseen sisältyviä musiikkileikkikouluryhmiä on 0–6-vuotiaille ja valmennusryhmiä alakouluikäisille lukuvuosittain päätettävän tarjonnan mukaisesti. Lukuvuosittainen laajuus on ryhmäkohtaisesti 27–45 tuntia.

9.2 PERUSOPINNOT

Tavoitteet, sisällöt ja laskennalliset laajuudet

Perusopintojen 800 tuntia jakautuu instrumenttiopintoihin (570 tuntia) ja musiikin hahmotusaineiden opintoihin (230 tuntia). Opiskelu painottuu pääaineen mukaan klassiseen tai rytmimusiikkiin.

Instrumenttiopinnot sisältävät yksilöopetusta, ryhmäopetusta, yhteismusisointia, esiintymisiä ja musiikin kuuntelua. Viikoittainen opetusaika vaihtelee oppilaan iän ja edistymisen mukaan.

Musiikin hahmotusaineiden opetus sisältää laulamista, soittamista, musiikin kuuntelemista ja tutkimista, säveltämistä, teoriaa ja säveltapailua. Asioita opitaan yhdessä tekemällä. Opetusaika on 60–90 minuuttia viikossa. Hahmotusaineiden opiskelu aloitetaan 10-vuotiaana ja rytmimusiikkipainotteisissa opinnoissa 12-vuotiaana.

Opintokokonaisuuksien tarkemmat tavoitteet ja sisällöt on kuvattu liiteosiossa.

Perusopintojen tavoitealueet ovat:

- Esittäminen ja ilmaiseminen
- Oppimaan oppiminen ja harjoittelu
- Kuunteleminen ja musiikin hahmottaminen
- Säveltäminen ja improvisointi

Kaikille opintokokonaisuuksille yhteiset tavoitteet ja sisällöt

Oppilas osoittaa osaamisensa taidonnäytteellä, jonka jälkeen opintokokonaisuus katsotaan tehdyksi. Alkuopinnoissa taidonnäyte on ensimmäinen esiintyminen joko yksin tai ryhmässä. Opintokokonaisuuksien 1–5 taidonnäytteet annetaan erikseen instrumenttiopinnoista ja musiikin hahmotusaineista. Instrumenttiopetuksen taidonnäytteissä oppilas osoittaa soittimensa hallintaa ja musiikillisten taitojensa karttumista.

Oppilaan esiintymiskokemus lisääntyy opintojen edetessä. Hän oppii esittämään taitotasolleen sopivia kappaleita. Oppilas esiintyy sekä opiston että muiden tahojen järjestämissä tapahtumissa. Säännölliset ja erilaiset esiintymiset ovatkin kiinteä osa opintoja. Oppilas keskustelee opettajan ja huoltajien kanssa esiintymiseen liittyvistä tunteista ja niiden hallinnasta. Erilaiset ryhmäopetustilanteet soitonopetuksessa vähentävät esiintymisjännitystä.

Oppilasta ohjataan suojelemaan kuuloaan erilaisissa ääniympäristöissä ja noudattamaan ergonomisesti oikeita harjoittelutapoja. Oppilasta kannustetaan ja ohjataan käymään konserteissa sekä etsimään ja kuuntelemaan monenlaista musiikkia ja tutustumaan erityisesti paikalliseen konserttitarjontaan.

Alkuopinnot

30 tuntia

Alkuopinnoissa oppilas tutustuu musiikin opiskelun perusasioihin. Heti opintojen alussa on tärkeää, että oppilas oivaltaa harjoittelun merkityksen. Hän oppii, miksi täytyy harjoitella ja miksi asioiden opettelu vaatii toistamista.

Alkuopinnoissa oppilas ottaa ensiaskeleet musiikin elementtien hahmottamisessa. Hän tutustuu nuottikuvaan sekä hahmottaa rytmiä, melodiaa ja harmoniaa toistoon tai kokemiseen perustuen. Häntä rohkaistaan myös kokeilemaan oman musiikin tekemistä. Oppilas voi ideoida ja keksiä omia sävel- ja rytmiaiheita.

Musiikin aktiivinen kuuntelu alkaa jo alkuopinnoissa. Musiikkiopintojensa alussa olevan oppilaan on tärkeä saada kuulla erityisesti toisten oppilaiden musisointia. Oppilas tutustuu alkuopinnoissaan esiintymistilanteeseen ja saa mukavan esiintymiskokemuksen.

Perusopinnot 1

Instrumenttiopinnot 50 tuntia ja musiikin hahmotusaineet 40 tuntia = 90 tuntia

Oppilasta ohjataan asettamaan opiskeluunsa pieniä tavoitteita. Harjoittelusta tulee oppilaalle mieluisa tottumus. Vaikka tavoite olisi pieni, sen saavuttaminen tuottaa mielihyvää ja synnyttää motivaation harjoitella lisää. Opintokokonaisuudessa harjoitellaan tavoitteellista oppimista yksinkertaisilla kappaleilla. Kullakin instrumentilla on opiskelussa omat hyväksi havaitut käytänteet, joita oppilas alkaa jo opintojen alkuvaiheessa sisäistää.

Oppilasta opastetaan musiikin kuuntelussa ja häntä ohjataan kuuntelemaan varsinkin hänen omalle instrumentilleen tehtyä musiikkia. Musiikin elementtien hahmottamisessa oppilas ottaa uusia askeleita. Hän tutustuu nuottiviivastoon ja yksinkertaisiin aika-arvoihin kuulokuvan ja nuottikuvan pohjalta. Hän oppii sävellajin käsitteen ja asteikkoja. Hän oppii myös nuoteista laulamista ja tutustuu helppojen rytmien ja melodioiden soittamiseen, imitoimiseen, luomiseen ja kirjoittamiseen.

Soittamisen, kuuntelun, laulamisen ja nuottikuvan tutkimisen kautta oppilaalle alkaa vähitellen avautua musiikin sävyjen ja merkitysten rikas maailma. Tämä rohkaisee myös oman musiikin tekemiseen.

Perusopinnot 2

Instrumenttiopinnot 70 tuntia ja musiikin hahmotusaineet 40 tuntia = 110 tuntia

Oppilaan harjoittelu vakiintuu säännölliseksi. Ohjelmisto on teknisesti ja taiteellisesti vaativampaa kuin perusopinnot 1:ssä.

Oppilas hahmottaa musiikista yksinkertaisia muotorakenteita ja harjoittelee edelleen musiikin kirjoittamista ja nuotinlukua.

Kynnys improvisointiin ja oman musiikin tekemiseen pidetään matalana. Oman musiikin tekeminen on oppilaalle yhtä luonnollista ja itsestään selvää kuin soittoharjoittelu ja laulaminen. Oppilaan kiinnostus oman musiikin tekemiseen vaihtelee, mutta häntä kannustetaan kokeilemaan helppojen rytmien ja melodioiden tekemistä sekä niiden muuntelua ja kirjoittamista.

Perusopinnot 3

Instrumenttiopinnot 100 tuntia ja musiikin hahmotusaineet 40 tuntia = 140 tuntia

Oppilaan harjoittelutaidot kehittyvät edelleen. Hän oppii, kuinka omaa harjoitteluaan voi kehittää ja harjaantuu havainnoimaan omaa oppimistaan. Ohjelmisto on teknisesti ja taiteellisesti vaativampaa kuin perusopinnot 2:ssa. Oppilas oppii musisoimissaan hyödyntämään myös oppimiaan musiikin hahmotustaitoja.

Oppilas oppii analysoimaan musiikkia jäsentämällä rytmiä, melodiaa, harmoniaa ja muotoa. Opintoihin sisältyy lisää musiikin kuuntelua, nuotinlukua, kirjoittamista ja laulamista. Oppilas oppii etsimään mieleistään musiikkia ja nauttimaan musiikin kuuntelusta.

Oppilas jatkaa helppojen rytmien ja melodioiden tuottamista, muuntelua ja kirjoittamista sekä kokeilee säveltämistä. Hän voi hyödyntää oppimaansa improvisoinnissa.

Perusopinnot 4

Instrumenttiopinnot 120 tuntia ja musiikin hahmotusaineet 40 tuntia = 160 tuntia

Monipuolinen harjoittelu johtaa yhä tehokkaampaan oppimiseen. Ohjelmistoa harjoitellaan riittävä määrä ja se on teknisesti ja taiteellisesti vaativampaa kuin perusopinnot 3:ssa. Oppilas oppii esittämään erityylisiä kappaleita ja jäsentämään niiden muotoja sekä kykenee ilmaisemaan musiikin tunnelmia.

Oppilas harjoittelee rytmien ja melodioiden muuntelua ja kirjoittamista sekä pienten kappaleiden säveltämistä. Hän hyödyntää oppimaansa improvisoinnissaan. Opintoihin sisältyy musiikin kuuntelua ja laulamista. Oppilas oppii etsimään, kuuntelemaan ja analysoimaan musiikkia. Hänen taitonsa hahmottaa musiikkia nuottikuvan ja kuuntelun perusteella kehittyä. Oppilaan musiikillinen ymmärrys syvenee ja hän nauttii monenlaisista, erityylisten sävellyksistä.

Perusopinnot 5

Instrumenttiopinnot 200 tuntia ja musiikin hahmotusaineet 70 tuntia = 270 tuntia

Oppilas osaa valita sopivat menetelmät tulokselliseen harjoitteluun. Hän tunnistaa omat musiikilliset ja ilmaisulliset vahvuutensa. Oppilas osaa esittää erityylisiä kappaleita ja ilmaista musiikin tunnelmia sekä jäsentää sävellysten muotoja. Hän kerryttää itselleen tai ryhmälleen sopivaa ohjelmistoa ja hallitsee esiintymisen käytänteet.

Oppilaalla on useita esiintymisiä, joissa hänellä on solistinen tai muutoin keskeinen rooli. Oppilas saa kokemuksia myös muiden taiteenalojen ilmaisukeinoista ja osaa halutessaan soveltaa niitä esiintymisissään. Perusopintojen päättyessä oppilas esittää lyhyen konserttiohjelman, jolla hän osoittaa useasta kappaleesta koostuvan kokonaisuuden hallintaa. Ohjelman voi esittää joko kerralla tai jakaa eri tilaisuuksiin.

Oppilas tutustuu eri aika- ja tyylikausien musiikkiin. Hän oppii ymmärtämään, miksi musiikkisanaston omaksuminen on oleellista sävellyksen musiikillisten merkitysten hahmottamisessa ja kuinka myös musiikkitermit ilmentävät musiikin rikasta moni-ilmeisyyttä.

Oppilas tutustuu tavallisimpiin soittimiin ja oppii tunnistamaan ne.

Oppilasta kannustetaan säveltämään pienimuotoisia teoksia omalle instrumentilleen tai yhtyeelle. Hän osaa hyödyntää oppimaansa improvisoinnissa. Oppilaalle pyritään antamaan mahdollisuus osallistua musiikkiteknologian peruskurssille. Musiikkiteknologian avulla oppilas voi saada välineitä musiikillisen ilmaisunsa ja oppimistaitojensa kehittämiseen ja monipuolistamiseen.

9.3 SYVENTÄVÄT OPINNOT

Tavoitteet, sisällöt ja laskennallinen laajuus

Syventävien opintojen laajuus on 500 tuntia ja ajallinen kesto on yleensä noin 2–3 vuotta. Opintoihin kuuluu instrumenttiopintoja, yhteismusisointia ja musiikin hahmotusaineita, joista osa on valinnaisia. Kaikki tekevät yhden kaikille yhteisen hahmotusainekurssin (säveltapailu ja musiikin teoria) ja lisäksi jokainen opiskelee vähintään kaksi kurssia hahmotusaineita. Oppilas suunnittelee opintonsa oman suuntautumisvaihtoehdonsa mukaan opettajan ohjauksessa niin, että kaikki tavoite-alueet sisältyvät opintoihin. Opintojen tuloksena syntyy soiva lopputyö, jolle oppilas itse asettaa tavoitteet ja päättää sen toteutustavan yhteistyössä opettajiensa kanssa.

Opetussuunnitelman perusteiden mukaiset syventävien opintojen tavoitteet

Esittäminen ja ilmaiseminen

Opetussuunnitelman perusteiden mukaan tavoitteena on

- ohjata oppilasta syventämään musiikillista ilmaisuaan
- kannustaa oppilasta kehittämään edelleen musiikin tulkintaan ja esittämiseen tarvittavia taitoja valitsemiensa painopisteiden mukaisesti
- rohkaista oppilasta käyttämään musiikkia monipuolisesti ilmaisun välineenä
- ohjata oppilasta soveltamaan omassa ilmaisussaan myös muiden taiteenalojen ilmaisukeinoja.

Syventävissä opinnoissa oppilas kehittää omaa musiikillista ilmaisuaan ja esittämistaitojaan. Instrumentti- ja yhteissoittopainotteisesti opiskelevat oppilaat kehittävät edelleen taitojaan perinteisissä konserttitilanteissa ja voivat laajentaa omaa musiikillista toimintaansa kiinnostuksensa mukaan. Monimuotoisen suuntautumisvaihtoehdon valinneilla esittämisen ja itsensä ilmaisemisen arviointi on opintosidonnaista. Jos oppilas opiskelee esimerkiksi pääasiassa säveltämistä, musiikillisen esittämisen ja ilmaisun toteaminen tapahtuu, kun sävellyksiä harjoitellaan ja esitetään.

Oppimaan oppiminen ja harjoittelu

Opetussuunnitelman perusteiden mukaan tavoitteena on

- auttaa oppilasta asettamaan tavoitteita opiskelulle ja suuntaamaan omaa oppimistaan
- opastaa oppilasta arvioimaan edistymistään ja nauttimaan osaamisestaan
- ohjata oppilasta harjoittelemaan taitoja kehittävää ohjelmistoa sekä itsenäisesti että ryhmän jäsenenä
- ohjata oppilasta huolehtimaan fyysisestä toimintakyvystään sekä ergonomiasta ja kuulonsuojelusta musisoidessaan.

Oppilas osaa arvioida tekemistään ja kehitystään sekä etsiä vastauksia häntä askarruttaviin kysymyksiin. Oppilas asettaa itselleen realistisia tavoitteita lopputyöhön, arvioi niiden saavuttamisen mahdollisuuksia ja tarvittaessa muokkaa tavoitteitaan opintojen edistyessä.

Kuunteleminen ja musiikin hahmottaminen

Opetussuunnitelman perusteiden mukaan tavoitteena on

- ohjata oppilasta kuuntelemaan ja kehittämään musisointiaan sekä solistina että ryhmän jäsenenä
- ohjata oppilasta tarkastelemaan soivaa ja nuotinnettua musiikkia monipuolisesti eri näkökulmista
- ohjata oppilasta hahmottamaan musiikin rakenteita ja lainalaisuuksia
- ohjata oppilasta hyödyntämään kuuntelu- ja hahmotustaitojaan sekä musiikin historian tuntemustaan muusikkoutensa kehittämisessä.

Musiikin kuuntelemista ja analysointia käytetään oppimisvälineinä. Oppilas osaa tehdä havaintoja musiikista ja sen elementeistä. Kuuntelemalla musiikkia monipuolisesti oppilas saa vaikutteita ja ideoita omaan tekemiseensä.

Säveltäminen ja improvisointi

Opetussuunnitelman perusteiden mukaan tavoitteena on

- kannustaa oppilasta toteuttamaan teoksissa improvisoituja ja itse sovitettuja osuuksia ja säveltämään omaa musiikkia
- rohkaista oppilasta hyödyntämään musiikkiteknologian mahdollisuuksia ja työvälineitä.

Oman musiikin säveltäminen painottuu suuntautumisvaihtoehdon mukaan. Eri musiikkityylien perinteisiin perustuva improvisointi on luonnollinen osa musisointia.

Suuntautumisvaihtoehdot

1. Instrumenttipainotteinen suuntautumisvaihtoehto

Instrumenttipainotteisessa vaihtoehdossa oppilas keskittyy instrumenttiopintoihin. Opinnoissa edetään kohti lopputyötä, jonka oppilas toteuttaa itselleen sopivimmalla tavalla. Opintoihin kuuluu instrumenttiopintojen tukena vähimmäismäärä hahmotusaineopintoja ja parhaiten soveltuvaa yhteissoittoa.

2. Yhteissoittopainotteinen suuntautumisvaihtoehto

Yhteissoittopainotteisen vaihtoehdon ytimessä on yhteissoittotaitojen monipuolinen kehittäminen erilaisissa orkestereissa ja yhtyeissä. Opinnoissa edetään kohti lopputyötä, jossa oppilas tuo esiin yhteissoitollisia ja siihen liittyviä musiikillisia taitojaan itselleen sopivimmalla tavalla. Opintoihin kuuluu yhteissoiton tukena sekä kaikille yhteisiä että valinnaisia hahmotusaine- ja instrumenttiopintoja.

3. Monimuotoinen vaihtoehto

Oppilas suorittaa syventävät opinnot valitsemalla monipuolisesti erilaisia kursseja. Oppilas voi esimerkiksi opiskella useampaa instrumenttia tai valinnaisia hahmotusaineita ja yhteissoittoa. Oppilas suunnittelee opintonsa yhdessä opettajan kanssa niin, että opintojen lopputuloksena syntyy musiikillisten taitojen karttumista esittelevä persoonallinen lopputyö.

Lopputyö

Lopputyössä oppilas valmistelee musiikillisen kokonaisuuden, jolle hän itse asettaa tavoitteet. Toteutustapa päätetään yhdessä opettajien kanssa. Lopputyössä voi olla useita ohjaajia.

Lopputyö voidaan toteuttaa konserttina, jossa oppilas on itse solistina tai se voi olla esimerkiksi sävellyskonsertti. Lopputyö voi olla myös äänite, jonka oppilas valmistelee ja tuottaa opettajiensa ohjauksessa.

Suoritettuaan syventävät opinnot oppilas saa laajan oppimäärän päättötodistuksen. Päättötodistukseen merkitään toteutunut suuntautumisvaihtoehto, lopputyön aihe ja suoritettujen opintojen laajuus.

10. OPPIMÄÄRÄN YKSILÖLLISTÄMINEN

Opetussuunnitelmassa on määritelty opintojen yleiset tavoitealueet sekä instrumenttiopintojen tavoitteet. Tarvittaessa oppimäärää voidaan yksilöllistää vastaamaan oppilaan opiskelu- ja oppimisedellytyksiä.

Oppimäärää yksilöllistettäessä opettaja, oppilas ja huoltaja laativat yhdessä oppilaalle henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman, jossa oppilaalle määritellään yksilöllisiä tavoitteita ja tarvittaessa mukautetaan opintojen sisältöjä ja toteutustapoja. Näiden avulla oppilasta autetaan etenemään opinnoissaan ja saavuttamaan omat tavoitteensa juuri hänelle parhaiten soveltuvalla tavalla. Opettaja ja oppilas sekä tarvittaessa myös huoltaja käyvät henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman yhdessä läpi, sopivat työskentelytavoista ja siitä, miten oppilas osoittaa osaamisensa. Suunnitelmaa tarkastellaan opintojen edetessä ja sen sisältöä muokataan tarvittaessa.

11. OPPIMISEN ARVIOINTI

Oppilaan oppimista ohjataan ja arvioidaan monipuolisesti oppimisprosessien aikana. Arviointi tukee oppilaan minäkuvan ja itsetunnon kehitystä myönteisessä hengessä. Oppimisen arvioinnin tulee olla eettisesti kestävä. Oppilasta ohjataan myös oman oppimisensa ja työskentelynsä arviointiin sekä vertaisarviointiin. Säännöllinen oppimisen arviointi edistää oppimista ja auttaa oppilasta saavuttamaan opettajien kanssa asetettuja oppimistavoitteita sekä valitsemaan itselleen sopivia ja tarpeellisia opintoja.

Oppilas osoittaa edistymistään oppitunneilla ja esiintymisissä. Oppilas saa oppimisestaan sanallista palautetta. Kirjallista palautetta annetaan pääaineessa vähintään kerran lukuvuodessa. Kunkin opintokokonaisuuden lopussa järjestettävissä taidonnäytteissä oppilas osoittaa soittimensa hallintaa ja musiikillisten taitojensa karttumista. Instrumenttiopintojen taidonnäytteissä palautteen antamiseen osallistuu oman opettajan lisäksi toinen opettaja. Palaute painottuu oppilaan vahvuuksiin. Tavoitteiden saavuttamista ja seuraavalle tasolle siirtymistä pohditaan yhdessä opettajan kanssa.

Säännöllisen oppimisen arvioinnin avulla myös huoltajat pysyvät tietoisina lastensa musiikkiopinnoista ja yhteydenpito huoltajien kanssa onkin erityisesti perusopinnoissa tärkeä osa musiikkiharrastusta. Jotta arviointi ja palaute tukevat musiikin oppimista

mahdollisimman hyvin, toivomme huoltajien olevan kiinnostuneita oppilaalle annetusta arvioinnista ja palautteesta.

Todistukset

Perusopinnoista annetaan oppilaalle todistus, jossa on sanallinen arvio oppilaan edistymisestä perusopintojen aikana. Todistuksen sanallinen arviointi painottuu oppilaan vahvuuksiin suhteessa asetettuihin tavoitteisiin.

Syventävien opintojen aikana oppilaalle annetaan mahdollisuus osoittaa osaamistaan monipuolisesti. Oppilas saa päättötodistuksen sen jälkeen, kun hän on suorittanut laajaan oppimäärään sisältyvät perusopinnot ja syventävät opinnot. Päättötodistuksessa on sanallinen arvio oppilaan edistymisestä syventävien opintojen aikana. Päättötodistuksen sanallinen arviointi painottuu oppilaan vahvuuksiin suhteessa asetettuihin tavoitteisiin.

12. ARVIOINNIN KOHTEET JA KRITTEERIT

Perusopinnoissa arviointi kohdistuu etenkin pääaineen opintoihin, mutta myös muita oppiaineita arvioidaan. Syventävissä opinnoissa opintojen valinnaisuus lisääntyy ja arvioinnin kohteena ovat kaikki opinnot. Lopputyö arvioidaan osana syventäviä opintoja. Lopputyön arvioinnissa huomioidaan oppilaan itsearviointi, mahdollinen vertaisarviointi ja oppilaan itselleen asettamat opiskelutavoitteet.

Opiskelun tulee olla tasolta toiselle etenevää. Oppilaan tulee siis osoittaa edistymistä musiikkiopinnoissaan. Opiskelun arviointi perustuu perus- ja syventävien opintojen opintokokonaisuuksien tavoitealueisiin: esittäminen ja ilmaiseminen, oppimaan oppiminen ja harjoittelu, kuunteleminen ja musiikin hahmottaminen sekä säveltäminen ja improvisointi.

Arviointi kohdistuu tavoitellun osaamisen karttumiseen ja koko opiskeluprosessiin, ei pelkästään yksittäiseen esiintymiseen. Arviointi ei myöskään kohdistu oppilaan arvoihin, asenteisiin, persoonaan eikä ominaisuuksiin. Syventävien opintojen arvioinnin kriteereinä käytetään oppiainekohtaisia ohjeistuksia oppimisen etenemisestä ja musiikillisten taitojen edistymisestä.

Oppilaalla on oikeus saada opetussuunnitelman tavoitteita ja keskeisiä sisältöjä vastaavat aikaisemmat opinnot tai muutoin hankittu osaaminen arvioiduksi ja tunnustetuksi. Osaamisen tunnustaminen perustuu selvityksiin oppilaan aiemmista opinnoista sekä näyttöihin osaamisesta suhteessa hyväksiluettavien opintokokonaisuuksien tavoitteisiin ja sisältöihin. Myös oppilaan siirtyessä opiskelemaan oppimäärästä toiseen (laaja–yleinen) osaamisen tunnustamisessa ja opintojen hyväksilukemisissa menetellään edellä kuvatulla tavalla.

13. YHTEISTYÖ HUOLTAJIEN JA MUIDEN TAHOJEN KANSSA

Pirkanmaan musiikkiopiston toiminta perustuu yhteistyölle oppilaiden, heidän huoltajiensa, opettajien ja koko henkilökunnan välillä. Tiedotamme koteihin säännöllisesti opintojen edistymisestä. Huoltajien tehtävänä on tukea ja kannustaa sekä seurata aktiivisesti kotiharjoittelua ja opintojen sujumista. Toivomme huoltajien kertovan opettajalle myös kaikista lapsen opiskeluun vaikuttavista seikoista.

Kotien ja musiikkiopiston vuorovaikutusta edistää myös Pirkanmaan musiikkiopiston tuki ry, joka omalla panoksellaan avustaa muun muassa konserttien järjestämisessä. Tukiyhdistyksessä toimiminen on hyvä keino olla mukana lapsen tai nuoren musiikkiharrastuksessa, tutustua toisiin huoltajiin ja vaikuttaa opiston toimintaan.

Pirkanmaan musiikkiopisto tekee yhteistyötä useiden tahojen kanssa. Tällaisia ovat esimerkiksi muut musiikki- ja taideoppilaitokset, lähiseudun kunnat, seurakunnat ja erilaiset yhdistykset. Yhteistyökumppaneitamme ovat myös Tampere-talo ja Kangasala-talo. Toimintaamme rikastuttavat myös säännöllisesti järjestettävät kansainväliset yhteistyöprojektit.

14. LIITEOSIO

Liiteosion sisältö:

- varhaisiän musiikinopetuksen ryhmien tavoitteet ja sisältökuvaukset
- perusopintojen ja syventävien opintojen instrumenttikohtaisten opintokokonaisuuksien tavoitteet ja sisältökuvaukset
- perusopintojen ja syventävien opintojen hahmotusaineiden opintokokonaisuuksien tavoitteet ja sisältökuvaukset
- perusopintojen todistuksen sisältö
- päättötodistuksen sisältö.